Будучність

Ч. I. **РІК 1899.**

ЗМІСТ.

РІК I. У ЛЬВОВІ дня 15. н. ст. червня 1899. Ч. 1.

Виходить у Львові два рази на місяць *кождого 1-го і 15-го.*

ПЕРЕДПЛАТА до кінця сего року стоїть 3 зол. а. в.

БУДУЧНІСТЬ

суспільно-політична часопись

ДЛЯ УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОГО НАРОДУ.

Редакція і Адміністрація часописи у Др. В. Охримовича **у Львові** ул. Длуґоша ч. 21. II. поверх.

Видавці: Др. Евген Левіцкий, Др. Володимир Охримович, Іван Труш.

Передне слово.

Приступаючи до видаваня нової часописи вважаємо своїм першим обовязком розказати нашим читачам, чому і з чим ми виступаємо т. є. пояснити причини та ціль сего видавництва.

Поясненє таке з природи річи не може випасти ні надто докладне ні так ясне, як ми би сего бажали; на обємисті розясненя не позваляють вже самі тісні рамки передного слова, до тогож викладаючи теоретичний підклад нашого видавництва, ми мусимо зайти доволі з далека, мусимо короткими словами порушити такі питаня, що сягають самих основ народного житя та дають ся поставити ясно тільки після довгої основної дискусії.

Приступаючи до самої річи, скажемо, що до видаваня сеї часописи спонукало нас наше національне положенє, власне той історичний момент, який переживає в теперішню пору українсько-руська суспільність В тім історичнім моменті криєся зарівно причина, задля котрої виступаємо як і наша мета. І се ми позволимо собі тут близше розібрати.

* * *

Придивляючись до політичного житя нашої суспільности, до єї змагань партійних та національних, ми запримічаємо одну, дуже сумну появу: помимо тілько літ активної участи в політиці і довгої живої практики політичної не ма у партій наших - тих, що стоять на народнім грунті — певних ясних а спільних поглядів на самі найважнійші справи політичні, нема виробленого національного ідеалу тої основної думки національної, що булаб не лише формальною вивіскою, але програмою праці і змагань, загальним регулятором в поглядах і публичній роботі

Тої брак одноцільних та ясних думок дає ся запримітити вже у найчільнійших наших діячів але він вражає еще більше, коли зійдемо від центрів в низ, від вершків до загалу інтелігенції. Тут знайдемо вже не тільки неясність в поглядах але, буває, і то цілковиту безпрінціпність, тут часто оден і той самий чоловік потрафить заступати нині цілком противне становиско ніж заступав вчера; взагалі при тій неясности а з тим і ріжнородности, показуєся у нашої інтелігенції брак спільних ідейних ниток, котріб лучили єї в одну цілість а є противно повна анархія в поглядах і почуванях, за котрою мов тінь тягнеся неспосібність до інтензивнійшого політичного житя та політична безхарактерність те, що ми привикли називати рутенщиною.

Кождий нарід, котрий поступає та розвиває ся, мусить мати у себе ріжнородні групи і партії; є се так конечне як те, що ростина розвиваючись пускає із себе що раз то нові листки та галузе Бо розвій кождого народу лежить в тім, що з поступом часу розширюєся терен єго продукційної праці, значить повстає також поділ тої праці, отже і окремі групи та кляси з своїми відмінними, спеціяльними інтересами. Однак в кождім народі високо розвитім побіч тої кажучи висловом науковим, діфференціяції але власне поряд із нею, виробляєся та росте також спільність ідейна, ширшає обсяг того терену, що лучить нарід морально в оден організм — так як в дереві враз із розростом галузя грубшає також єго пень, кріпшають єго животворні соки та міцніє коріне. А тота спільність обявляєся не лише горячим почутєм національної індівідуальности і сьвідомостью свого національного я — тота спільність є живою, спонтанічно ділаючою силою, що спочиває, так сказати, в костях і в крови цілої суспільности і проявляєся на всіх полях, в усіх напрямах народного житя. З неї, з тої сили витворюєся горячість національного переконаня а ненависть до всього, що істнованю народу шкодить або єго прямо заперечує, з неї виливає сьвідомість спільної остаточної мети і средств, що до тої мети провадять, з неї виробляєся однаковість поглядів у поодиноких груп а навіть і одиниць на всі справи, що доторкають ся самих основ народного житя, спільна крітерія для розуміня фактів і той спільний знаменник, до котрого зводять ся всі змаганя поодиноких партій і груп, з неї, з тої сили витворюються взагалі тоті тисячні мільйонові нитки, що вяжуть суспільність в оден моральний організм і зливаючи розбиту масу в одну цілість, підносять єї зі ступеня сирого етнографічного матеріялу до значіня нації чи там політично-національної індівідуальности.

Ми вже казали, що у нашого народу ми бачимо щось власне противне: брак ясних спільних думок

безідейність і розбите а характеристичні моменти сего стану, ми викажемо еще далі докладнійше та в більш конкретній формі. Передтим однак мусимо розібрати причини вказаних нами появ, бо се дасть нам можність ліпше їх зрозуміти а разом зрозуміти в загалі наше прінціпіяльне становиско.

* * *

Наша галицька публика вже не раз сама запримічала своє розбите в поглядах — моляв, де двох Русинів зійде ся, там є при партиї — і винайшла навіть причину сеї появи в типовім нїбито для Русинів індівідуалізмі. Отже ся думка не є правдива а причин нашого розбитя як і всїх тих появ, котрі ми вже сконстатували, глядїти треба не в нашій якійсь спеціяльній народній „вдачи", у вродженій такій чи иншій конструкції психічній але, в тих тяжких умовах, в яких ми „розвивалися", в нашій историчній минувшости. Розкинені па широкій теріторії, не забезпечені пїякими природними границями а при тім слабі у в нутрі безнастанною гризнею, ми протягом цілих століть не вспіли сконцентруватися, не потрафили видвигнути на чоло народу авторітетної національної влади, котраб охоронюючи нас від напору сусїд дала нам можність перевести у себе порядок в дома, зорганізуватися яко оден нарід в напрямі кулькультурнім, економічнім і політично адміністраційнім. Зразу в періоді княжім нашої історії стали були формуватися міста а міста тоті з їх доволї широкою торговлею та завязками самостійної культури подавали надію, що коло них мов коло великих сьвітил розвинеся спільна, цілий нарід обіймаюча культура та що з партикулярних княжо-дружинних організацій при помочи тих міст виросте з часом (як на заході) спільна організація державна. Однак на жаль міста тоті знищили вже в заранню їх розвитку дикі орди Татар а вся наша дальша історія по знищеню сих перших осередків, коло котрих могло було укладати ся народне жите, становить вже час не якої небудь консолідації але противно час повільного, рабівницького розбиваня всїх звязей, які піддержували останки нашої самостійности і лучили нас в одну національність

Були три „чинники", що докопували сего розбиваня а котрі ми тут розберемо коротко: се передовсїм великий обшир теріторії, яку занимала українсько-руська суспільність, далї розвій соціяльних відносин на Україні Руси а врешті ті міжнародні змаганя, що протягом XVII. та XVIII. століття проявляють ся на Сході Европи.

Що до обширу теріторії і его впливу на стан суспільности — то се не вимагає докладнїйшого поясненя. На великих просторах краю людність дає ся в загалї лише з великим трудом зєднати в одну суспільність а з'єднане таке стає ся попросту неможливим там, де людности тої не богато і де вона живе в поодиноких частах краю осібними порозриваними групами. З груп таких мимоволї мусять витворювати ся осібні замкнені в собі круги і типи культурні, бо не могучи входити з собою в тривкійші зносини, групи такі мусять з часом витворювати для себе окремий забитий дошками сьвіт так як і окремі та відмінні суть їх обставини житя і їх духові та матеріяльні інтереси. Чим людність є рідша і менче входить з собою в контакт, тим партикуляризм сей і ся різнородність з природи річи кріпшають. Они можуть навіть дійти до такої стадії, що суспільність замкнена певними границями натуральними чи штучними держить ся в цілости лише формально а в дійсности розпадає ся на численні так сказати теріторіяльні групи, повязані з собою лише кількома слабонькими нитками. Такий партикуляризм стає ся вже небеспечний для народу і его самостійности політичної а навіть і національного істнованя. При розвою відмінних відносин в поодиноких частях краю, розрості окремих партикулярних інтересів та витворюваню ся, де далї, з розбитих груп суспільности осібних культурних типів, може врешті партикуляризм опанувати цїле суспільне жите, пірвати решту звязей, що лучить нарід в одну цілість, перерости форму і довести нарід до розбитя. Так воно іменно і сталося з Німеччиною та Польщею, де власне партикуляризм довів до ліквідації самостійного державного істнованя — там через розріст монархічних прав теріторіяльних володарів, що розірвавши нїмецьку країну, побудували собі окремі державки — тут через розріст самоволї магнатів, що обставившись дрібною шляхтою, потворили собі із своїх земель окремі пашалики та ослабивши до тла центральну власть — перешкодили Польщи перетворити ся в одностайну національну державу.

У нас на Руси Україні партикуляризм мав еще фатальнїйший вплив на справу національну нїж в Польщи або Нїмеччині Русь Україна була все дуже слабо залюдненим краєм і мала навіть простори, що довгі лїта майже зовсїм не були заселені; а потому не було на Руси Україні таких міст, як в Польщи або в Німеччині і через те бракло тих осередків, де всеж таки могла докопувати ся поміж поодинокими частями народу певна виміна продуктів праці і думок та міг іти в гору ассіміляційний процес

Тому то ми бачимо, що розпад Руси України на поодинокі теріторії як повстав рано, так і не спинив ся та зростав через усї майже віки нашої історичної минувшости; Галицька Русь відбиває ся від спільного пня вже в XIV столітю і жиє собі осібним житєм вобіймах Польщі а инші землї України Руси розвивали ся теж окремо. Адже кожда з тих земель має майже свою осібну історію: так правобережна Україна так лївобережна Україна так врешті Україна полуднева.

Розпад на землї взглядно розвій партикуляризму має многоважний вплив на судьбу нашого народу, бо спинив не тільки з'єднане его національне але викликав також різнородність в его розвитку культурнім Сей

партикуляризм порозривав нас на части і порозрізував наш народ широкими межами, що помимо зросту національної сьвідомости і праці народної і доси не вирівнались та не зарослп.

Другим чинником, що побіч обширу територіі причинив ся та довів до нашого розбитя, був як ми вже вказували розвій відносин соціяльних.

Віки XIV, XV і XVI становлять скрізь в Европі епоху важних конфлїктів соціяльних а початку чи причини тих конфлїктів глядїти треба в могучім розростї міст і торговлї В часах, про які говоримо, виділювати ся стала з первістної так названої господарки натуральної („сільскої“), де кождий вироблював сам те, що єму потрібне було до житя, окремий промисл міський з єго ремеслами та мануфактурою а такий зріст промислу міського мав свій революційний вплив на відносини соціяльні не тільки по містах але і по селах. Се ми зрозуміємо, коли возьмемо на увагу, що промисл міський розвиває поділ працї, віддїлює консумента від продуцента і розширює продукцію наторг т. є. задля виміни продуктів на спільних торгах за грошї. Очевидно, що з такою переміною мусїло передовсім піднести ся запотребоване грошей і то особливо у всякого панства, що враз з розростом промислу підносить також стопу свого житя, перемінює свої потреби на лїпші, шляхотнїйші Тоті потреби можна однак було заспокоїти лише силою гроша, закупном всїляких товарів по містах, значить пани мусїли обернути ся за тим грошем до мужиків, котрі давали їм часть свого труду і достарчували всього, що пани потребували. Тому то ми й бачимо, що з розростом міст пани починають враз і прикорочувати своїх крепаків; вони приковують їх до землї, накладають на них що раз то тяжші тягарі та драчки, витягають із працї мужика все, що дасть ся обміняти на торзї за гріш видумують що раз то нові строгі міри а на опірних та втїкачів накладають тяжкі кари. Очевидно, що крепаки, котрих положене так раптом перемінило ся, не могли стерпіти сих нових порядків; вони починають бунтувати ся, підносити масовий протест і так прокидають ся власне в ріжних краях сї масові бунти, які тревожать Европу через XIV і XV століте і які історія охрестила спільним іменем рухів хлопських

Отже сей рух і ся переміна порядків суспільних не поминули України а викликали тут навіть сильнїйший та довше триваючий фермент соціяльної боротьби ніж в других краях. Україна не знала зразу крепацтва нї поділу на панів та робучий народ; вона правила ся своїм громадським правом, бо землї було до-волї а цілі громади захоплювали та оброблювали землю на спільне. Як з того спільного обладаня землею став вироблювати ся поділ землї і зміновати ся спосіб господарки, сего ми докевме не знаємо — але то знаємо певно, що поворот на панцизняні порядки відбув ся раптовно і насильно, як тілько українські землї пішли під правлїне польське Власне з люблиньскою унією починає ся тота раптовна зміна в соціяльнім устрою України. Люблинська унія отворила на ростїж приступ на Україну для всякого панства та запровадила тут польське право і польський устрій. З розростом міст і торговлї зріс також попит за збіжем та розвинула ся торговля натуральними продуктами і ми бачимо, як після люблинської унії польські пани цілою валкою посувають ся на широкі та богаті простори України, шукаючи тут нових земель, легкої наживи та маєтків; вони приносять з собою королївські документа на землю, захаплюють єї для себе та вводять силою поневолене народу і крепацтва. І з того часу як хлинуло польське панство на Україну, починає ся також сей новий поділ українсько-руської суспільности, якого вона доси не знала, поділ на крепаків та панів.

В розвою сього розкладу соціяльного важні суть особливо дві дати, котрі відрізують собою немов окремі епохи в змаганях панства на Україні і мають многоважне значінє з боку національного — се іменно згадана вже нами люблинська унія та переяславський трактат. З люблинською унією входить на Україну саме польське панство і воно одно є виновником зростаючих антагонізмів соціяльних а через те і розклад противних сил по національности є простїйший і менче шкодливий; протів польського панства стає тоді еще ввесь українсько руський народ без яких небудь важнїйших виїмок а провід в тій боротьбі протів Польщи а властиво польській шляхтї обіймає козацтво яко натуральний провідник народу. Після переяславського трактату стан той значно змінює ся, бо побіч панства польського починає зростати власне панство, таки з поміж українсько-руського елементу, повстають з козацьких проводирів власні дуки богатирі, котрі здобувають собі ріжні особисті почести та привілеґії та з часом перемінюють ся в так назване „малороссійское дворянство“. З того бачимо що після переяславського договору фермент соціяльний починає навіть тратити той вплив, який він мав зразу, гуртуючи принайменше формально українсько руський елемент з мотивів соціяльних в одну цілість — а стає ся вже цїлком чинником розкладчим, який сам починає розбивати українсько-руський елемент на ворожі супротивні табори

Ми вже казали передтим, що розвій антагонізмів соціяльних мав у нас фатальнїйший вплив на стан справи національної, ніж в інших краях і се лехко зрозуміти, коли возьмемо на увагу обставини політичні, серед яких він у нас відбув ся В інших краях політично зорганізованих і національно розвитих переміна порядків суспільних на тлї станової боротьби відбула ся без захитаня національної самостійности і взагалї без шкоди для інтересів народних, бо там фермент соціяльної боротьби доконував ся, так сказати у внутрі, під захороною державної власти і для того сей фермент встояв ся скоро а розбурхані хвилї уложили ся з часом в певні сталі форми суспільного ладу. Декуди фер-

мент соціяльний привіс навіть пряму користь для народу з боку національного, бо зломив самоволю шляхти і скріпив силу начальної власти державної і єї центральних органів Так воно стало ся між иншим у Франції за Людвіка XI, де власть королівська раптовно зросла а з того зросту королівської власти виросла з часом одноцільна та крінка організація державна У нас стало ся інакше, бо не було анї сильної національної влади анї міцного національного почутя а зріст антагонізмів суспільних дав змогу не тільки мішати ся Полякам в наші справи, але викликав серед самої Української суспільности змаганя прямо ворожі для автономічних інтересів України.

Щоби се зрозуміти, треба приглянути ся устроєви політичному краю після прилучення єго до Польщі Польща була як кожда середновічна держава, державою станів т є державою, в котрій кождий стан правив ся окремо своїми осібними правами. Після люблинської унії, коли на Украіну війшло право польське, козацтво стало ся також окремим станом, що правив ся по свойому козацкому, громадському праву, було отже в суспільнім і політичнім устрою України лише одною окремою організацією становою, між тим, коли побіч того стану розвивала Польща під авторітетом своєї власти державної два инші стани, шляхоцький та крепацкий Для того то ввесь змисл боротьби козацько-польської дасть ся зрозуміти власне з сего становиска суспільного Польща старає ся з одного боку в інтересі своєї шляхти повернути як найбільше українсько-руських селян в стан крепацкий і в тій цїли всїми способами змагає до зменчення стану козацкого (реєстр) а знов козацтво з другого боку враз із масами мужиків старає ся здобути для себе як найбільше привілеїй і розширити стан козацкий з єго громадським правом на як найбільше число людей.

Отже як довго козацтво не витворило із себе козацької аристократії а мало спільні інтереса з масою українського люду, так довго ввесь українсько-руський народ ішов спільно до боротьби против Поляків, хоч вже і тодї становиско виключно станове шкодило українській національній справі. Власне найсьвітлїйші моменти тої боротьби — повстанє Хмільницького — показує, що проводирі руху розуміли і пильнували лише свій становий інтерес (зборовська умова — 40.000-ний реєстр і автономія козацьких воєводств) та не вміли по за той становий інтерес піднести ся до розуміня інтересу національного Однак справа погіршує ся значно з хвилею, коли розклад суспільний на панів та голоту починає обхоплювати верстви самого українсько-руського народу. З тою хвилею фермент соціяльних **антагонізмів стає ся постійним жерелом для боротьби ріжних супротивних змагань серед українсько-руського народу**. Маса того народу борючи ся з разу з польською шляхтою виробляє в собі певні сімпатії для Москви і всею силою пре з під Польщі під протекцію „великого государя“, натомість підростаюча козацька аристократія, що далї стала сама відносити ся ворожо до українського демосу, — виробляє собі аж два противні сістеми політичні: оден що йшов на лад Москви і другий що стояв за Польщу. Полонофільство тото і москвофільство удержують ся серед аристократії козацької навіть і тодї, коли маса люду розчарувала ся і в Москві тай у загалї стратила яснїйшу думку політичну. На тлї тих супротивних, та невгасаючих змагань суспільних розбиванє української суспільности поступає що раз дальше, бо рівно Москва як і Польща пильнувала мати своїх адгерентів поміж проводирями козацькими і висувала одних против других аж поки вони вганяючись за особистими та становими привілеґіями не здеморалїзували ся цїлковито та затратили всякій змисл для українсько-руської ідеї. Серед того москво- і польонофільства розвиваючого ся на тлї соціяльних змагань стало ся врештї в загалї неможливим переведенє якої небудь національної програми і се ми бачимо найлїпше на повстаню Мазепи, коли то єго сьвітлї а широкі національні пляни змила филя непависти української маси, що не маючи нїякого змислу для справи народної обернула ся цїлою силою против всїх замірів Мазепи, бо не могла стерпіти своїх бунчукових товаришів аристократів.

Розвій соціяльних відносин по Украіні, як ми єго тут коротко представили, при слабо розвитій сьвідомости національно політичної организації був побіч фатального впливу розбитя теріторіяльного головним чинником в повільнім розбиваню Українсько-руської суспільности в змислї національнім і коли за великий обшар українсько руських земель розбивав нас так сказати теріторіяльно — розвій антагонїзмів соціяльних розбивав нас з гори в низ, відриваючи поодинокі інтелїгентнїйші верстви від народного пня на користь чужих, на користь Польщі та Москви а против інтересів власного народу.

Третим чинником, що причинив ся до остаточного розбитя українсько-руського народу і довів єго — можна сказати — до цїлковитого занепаду в стан прімітивної темної маси, був розвій міжнародних змагань на сходї Европи а власне тота завзята боротьба, яка відгравала ся між Польщею та Москвою на Українсько руських землях протягом XVII і XVIII століття.

Про тоту боротьбу не ма що богато розказувати, бо вона занадто звісна; запримітимо лише, що українсько-руські землї з їх отвертим тереном, з їх широкими та зле заселеними просторами, з їх врештї незорганізованою і у в нутрі розбитою а національно мало сьвідомою суспільностю надавали ся як раз на відповідно приладжений грунт до довгої-довгої боротьби між двома будь що будь сильними сусїдами — між тою Польщею, що випирана нїмецьким елементом на заходї, тут на українсько руських землях шукала собі відплати та опори — і між тою Москвою, що тудиж через українсько-

руські землї глядїла для себе приступу до Чорного Моря. То були неначе дві супротивні филї, що от так сперли ся на Українї і змагали ся тут довгими роками а спустошеня, яке вони викликали, було справдї страшне: адже вони зривають нам дах над головою, забирають нам всю інтелігенцію і втягають єї між себе (Андрусівський договор), вони зворушують ввесь люд до споду, що мов хуртовною битий переносить ся з місця на місце, вони врештї руйнують цїлий край, і часть его обертають в незамешкалу пустелю.

Три чинники, котрі відгривають ессенціональну ролю в нашій історії а котрі ми старали ся по черзї що йно розібрати, вияснюють нам дуже добре той результат, до якого ми дійшли з кінцем XVIII ст., а результат той містить ся в повнім розбитю народу політичнім і культурнім. Інтелігенцію, що належала колись до народу знаходимо вже в чужих таборах і то не однакову, бо насяклу після такої фатальної минувности ріжнородними впливами, культурними — інакшим примусом на Українї як в Галичинї — а нарід яко темну масу, несьвідому, ріжнородну, злучену лише одною хоч не розвитою та доволї ріжнородною мовою. А так історія викинула нас на беріг XIX ст лїтя не яко нарід а яко попсований етнографічний матеріял, масу, серед котрої загиб навіть послїдний духовий сполучник, бо память якоїнебудь спільної минувности.

* * *

Ск нстатувалисьмо що йно стан нашого народу з кінцем XVIII віку і нім перейдемо до теперішної хвилї чи там до того — як ми казали — історичного моменту, з котрого виходить зарівно причина як і цїль нашого видавництва, мусимо впеeред оглянути хоч коротко тоту еволюцію в розвою нашої національности, яку ми перейшли від кінця XVIII. віку до тепер т. є. протягом XIX. століття.

Від хвилї, як розбудила ся з вікового сну наша сьвідомість національна, були властиво тілько два рухи, що обявили ся в цїлій українсько-руській суспільности і набрали через те загально народного значіня: се в першій лінії рух українофільський 60 их років, що почавши ся на Українї россійській викликав опісля у нас так назване народовство, — а далї рух хлопоманський 70 років, що то під впливом Драгоманова перенїс ся також у Галичину і викликав тут сильнїйше житє культурне та політичне і в політичнім житю з окрема обявив ся в зорганізованю так званої радикальної партії.

Отже оба тоті рухи, хоч обхопили собою всї живійші та інтелїгентнїйші елементи на Українї, не змогли опанувати розбитя, яке полишила нам наша історична минувшість та перетворити українсько — руську суспільність в оден нарід в значіню політичнім а доторкнули ся нашого національного житя більше зверха, власне із двох причин, раз з причини вартости ідейної сих рухів а далї через стан самої таки українсько-руської суспільности то є через стан того терену, на якім вони обявляли ся. — Починаючи з українофільства завважати треба, що українофільство своїм змістом ідейним було рухом чисто культурним а не політичним, і має воно в тій мірі знамя усїх примітивних змагань, які проявляють ся з хвилею відродженя у всїх мало розвитих народів. В українофільстві визначали ся властиво тілько два засадничі тони: якісь неясні, конкретно неозначені сімпатії для козацтва з певним відтїнком фантастичности та сентіменталїзму і односторонне уподобанє в етнографії, в розроблюваню тих зверхних прикмет національности, які визначують нарід яко осібну етнографічну масу. Правда, звенїла там в сїм українофільстві і певна думка полїтична, але з поза поверховного етнографічного національства вона вибивала ся тілько дуже несьміло та неясно — не як ідея а як якесь мало усьвідомлене прочуте. І се з рештою не диво, коли зважити, що українофіли виступили перші серед тої маси, що з минувшости не зберегла нічого більше, як тільки спільну мову та одежу, свої піснї та думи!... Як однак українофільство було рухом поверховним, етнографічно національним, так і в Галичинї осталось воно такимже поверховним рухом серед так названого народовства. Правда народовцї — сей галицький плід українофілів — мусїли з часом при порядках конституційних в Австрії перемінити ся в партію політичну, але тота переміна культурности в політику при усїй поверховности українофільства і его політично-національної безідейности, не поглубила самої національної ідеї, противно — фраза про самостійність українсько руського народу лишила ся і на далї тілько фразою, зверхньою одежою, в найлїпшім разї партійною вивіскою і відріжняючим знаменем — а сама партія заповнила ся масою однородною лише по своїм „язиково етнографічним прінціпам“ з усею єї фактичною ріжнородностю та безідейностю.

Другий рух всенародний так назване хлопоманство, що знайшло свій найчистійший і найлїпше сформулований прояв в думках та праці Драгоманова, не встило також серед українсько-руської маси витворити політично-національного ідеалу — що більше, рух той по своїм ідеям був прямо шкідливий для національного вихованя суспільности. Було би певно не без інтересу близше приглянути ся змаганям Драгоманова зі становиска національного та се покищо не пора — тут тілько скажемо, що Драгоманов з винятком може сьвітлої хвилї, коли писав переднє слово до своїх „Політичних пісень укр рус. народа“ (виданих в Женеві) нїколи не розумів питаня національного а в особенности в приложеню до українсько-руського народу. Засадничий пункт, вихідна точка в розумованях Драгоманова — рівно політичних як і лїтературних — була завсїгду „всероссійщина“; — в лїтературі він бажав великоруську лїтературу з єї соціяльними тенденціями, мати спільною лїтературою і для великоросів і для галичан і українців, змагаючи до того, щоб сеся

література — спільний труд усеї поступової Россії — стала ся їх спільним жерелом для культурного житя — а в політиці він був лише дальшим розвивачем ідеї Герцена і Бакуніна що бажали одну і неділиму Россію перетворити в такуж одну і неділиму, хоч на основах нової, з Швайцарії та Англії скопіованої організації державної. Для того то українську літературу вважав Драгоманов не яко витвір внутрішної потреби українсько-руського народа, але узнавав її рацію та конечність лише в цілях пропаганди та популярізації того, що видала всеросcійська культура і так само з тоїж причини в політиці у Драгоманова національна думка розпливала ся в системі забезпеченя особистої волї і автономії кантонів. (Вільна Спілка — Вольный Союзъ) Драгоманів ніколи не розумів, що кождий нарід мусить становити осібний тип культурний та осібний організм політичний (або принайменче розвивати в тім напрямі свою організацію політичну) а бачив лише якісь загально-люцькі змаганя і теорії, так як вони відірвані проявляли ся в російській літературі і публіцистиці, перепущені через призму так названого западничества. Правда, Драгоманів при своїй незвичайній сьвіжости і елястичности ума в пізнійших хвилях своєї публіцистичної та літературної праці не одно зі своїх поглядів змінив, не в однім, як то кажуть, подав ся, але засадничий пункт, вихідна точка его розумованя, все лишила ся тота сама, як ми її представили і як вона висловилась в першій добі его публичної діяльности.

Засадничий блуд хлопоманства з боку національного, як ми его отсе представили, не остав ся без насьлідків також для того руху, що проявивсь під ідейним впливом Драгоманова в формі так званої радикальної партії. Теоретичні основи як і діяльність тої партії має на собі всї характеристичні знамена Драгоманівщини. Партія тота принесла для суспільности як і Драгоманів незвичайні користи; вона отворила галицькій публиці новий сьвіт соціяльних ідей та культурних змагань, вибила закорепілій і заплісенілій Галичині вікно у Европу, розсіяла масу здорових зерен, що вже тепер запліднюють новим житєм галицьку суспільність — але при всіх своїх незвичайних заслугах партія тота не змогла виробити певного національного ідеалу і піднести ся до ясного сформулованя національно політичної програми. Зараз після одинокої сьвітлої хвилї, коли то партія радикальна видвигнула на свій прапор здорову думку поділу Галичини, вона вскорі зачала цофати ся та настроювати ся на низший камертон, поки не виродила ся в односторонну антипопівську гецу а (не розумну боротьбу з клерикалїзмом!) і не осїла на мілкий пісок — закона будівляного і анкети громадської.

Побіч недостатків ідейних з боку національного наших двох загальних народних рухів: українофільства та хлопоманства була єще друга причина, чому протягом XIX століття не відбуло ся глибше політично-національне вихованє нашої суспільности. Причиною тою був стан самоїж таки суспільности, що по важкій минувшости розбита морально на атоми, не вміла і не могла зрозуміти глибше питаня національного а переймала всї змаганя народні в спосіб формалістичний та поверховний з боку язикового та етнографічного. А так стало ся, що наша українсько-руська суспільність опинила ся після і помимо доволї довгої практики політичної в тім стані, як ми то схарактеризували на початку, без спільних політичних думок про самі основні питаня народного житя, без спільного політично-національного ідеалу, без того внутрішного морального киту, що з'єдинив би єї яко нарід нитками спільних поглядів та інтересів в одну органічну цілість. Вона, тота суспільність серед свого розбитя лишила ся і досі сирим етнографічним матеріялом, масою, що не потрафила єще перетопити ся у в нутрі і піднести ся до значіня нації чи там національно-політичної індівідуальности.

* * *

От так викладаючи в загальних обрисах хід основних подій нашої дальшої і близшої минувшости, ми дійшли властиво до кінця, наблизили ся до теперішної хвилї, до сего, як ми, казали історичного моменту, з котрого виводимо зарівно причину як і ціль нашого видавництва.

Розуміючи, що суспільність наша мусить поволи війти в стадію ідейної консолїдації та перейти процес перетворюваня ся з етнографічної маси в народ в політичнім значіню, ми хочемо процес той приспішити і єму пособити, хочемо в тій нашій розбитій масі виробити спільний ідеал політично-національний, хочемо вияснюванем всїх важнійших подій народного житя зі становиска тогож політично-національного ідеалу витворити в ній спільну критерію, спільні та однакові елементи політичного думаня, витворити той кит моральний, що лучив би нашу суспільність в одну цїлість, в оден організм, сьвідомий своєї цїли і средств, що до тої цїли провадять. — Бо в тім ми бачимо для нашого народу „путь і живот“.

Про хліборобські спілки (синдикати) у Франції.

Для такої хліборобської та ще до того мужицької нації, як наша українсько-руська, нема важнійшої справи, як справа аграрна тож вироблене основної, ясної і подрібної програми аграрної, а відтак гуртівна і жвава робота по тій програмі, се одна з найбільше пекучих задач нашої інтелїгенції, оден з найголовнійших її обовязків супротив народа. Наша інтелїгенція повинна добре знати і ясно розуміти, що і як треба робити, щоби „економічне піддвигнене нашого селянства і маломіщанства“ не було лише пустою фразою, котру почасти для популярности а почасти для артистичного заокругленя вставляє ся на конець політичних програм.

Про те, на скілько наша, а специяльно галицька інтелїґенція сю справу

розуміє і на скілько вона вважає своїм обовязком що небудь в тії справі робити, про те будемо мусіли поговорити подрібнійше і основнійше иншим разом; на тепер завважаю лише, що на тім пункті видно у нас, на галицькій Україні, іменно в послїднім десятку лїт, доволї значний поступ.

Тепер чим раз менче у нас тих твердих голов, котрі в побожній наївности були свято пересвідчені, що девіза „моли ся, учи ся, труди ся, трезви ся“, є найвисшим виквітом економічної мудрости і що проповіди на тему: „Іване не лежи на печи“ і „Грицю не пий горівки“ поставлять мужика на ноги і спасуть Русь. Тепер вже загал нашої інтелїгенції зачинає розуміти, що до добробиту наших мужицьких мас, можна дійти лише дорогою основних, радикальних, суспільно політичних реформ і широкої, а міцної господарської організації. І тут найбільшу заслугу треба признати радикальній партії, котра в своїх „максімальних і мінімальних програмах“ старала ся сформулувати теоретичні основи і практичні постуляти своїх змагань в справах економічних, а іменно аграрних, а з другої сторони, в своїх часописях і виданях, на своїх зїиздах і вічах старала ся осьвідомити в тих справах і інтелїгенцію і мужиків. Хоч і се вже річ дуже великої ваги, та поза тим — робота радикалів на тім полю не лише не дала конкретних, практичних здобутків, але навіть не довела до теоретичного сформулованя певної ясної і подрібної програми аграрної.

Більше практично, але за те більше плитко і поверховно взяли ся до „економічної роботи“ народовці ріжних відтінків, а також живійші одиниці із „твердої парафії“. Народовці, котрі з разу довгий час зовсїм не відчували тої страшної порожнечі, якою зїяла послїдна точка їх програми про „економічне піддвигненє нашого селянства і маломіщанства“, а натомість з великим завзятєм „зберігали“ свої „народні святощі“ перед напором „жолудкових ідей“, — з часом, почасти під впливом радикалів, а по части самі з себе зрозуміли, що „жолудкові ідеї“ не тілько не є ворогом „народних святощів“, але противно суть для національної справи не менчої ваги, як язик, азбука календар і т. и. Тож щоб „економічне піддвигненє селянства і мало міщанства“ не було пустою фразою, взяли ся народовці до „практичної економічної роботи“.

Отже взяли в свої руки „Народну Торговлю“, виєднали у правительства концесію і заснували товариство асекураційне „Дністер“, позакладали по краю і у Львові оперті на удїлах і взаїмности товариства пожичкові і щадничі (Перемиська „Віра“, Станіславівський „Руський Банк“, Стрийська „Каса задаткова“, Львівський „Дністер“ і т. д. з Союзом кредитовим у Львові на чолї), зреформували статут „Просьвіти“ а перетворивши єї в теорії, а по трохи ї в практиці з товариства чисто просьвітного на товариство просьвітно-економічне, почали закладати читальнї „Просьвіти“ сполучені з сельскими крамницями, з зсипами збіжа і т. і. після образця польських „Кулок рольнічих“. В кінци згадати єще треба про „Підгірську Спілку“ в Станіславові для торговлї безрогами, про „Гуцульську Спілку в Коломиї, про „Защиту Землї“ у Львові і т. д.

Не дасть ся заперечити, що всї названі висше економічні товариства суть для руської суспільности в Галичинї і на Буковинї дуже потрібні і пожиточні, вже хочби для того, що „руський гріш лишає ся в руських руках“, що Русини потрохи визволюють ся від економічної переваги Поляків і Жидів, що привчують ся до публичної роботи на полю економічнім, що потрохи освоюють ся з ідеєю господарської ассоціяції та що свої люде находять заробок і прожиток при своїх інституціях. Та на тім і конець; по затим годї сказати, щоби позакладані галицькими і буковинськими Русинами товариства економічні мали якесь серіозне значенє для поліпшеня долї широких мужицьких верств, так само як не мають єго, аналогічні товариства польські і жидівські, котрі оперують на українсько-руській теріторії в Галичинї і Буковинї.

Н. пр. з „Народної Торговлї“ малиби мужицькі верстви пожиток доперва тогди, коли би наші селяне могли за поседництвом Нар. Торговлї користно позбувати свої хлїборобські продукти (худобу, збіже, яйці і т. д)., а з другої сторони к о р и с т н о набувати насіня, штучні навози, хлїборобські знаряди і машини, а також предмети мужицької консумпції а особливо всяку одежу. Тим часом ми знаємо, що Народна Торговля такими річами не займає ся анї навіть не стремить до тої цїли. Подібно руські кредитові товариства дають нашим мужикам пожички далеко не на таких условинах, які були би раціональні з огляду на інтереси мужицького господарства. Одним словом всї наші товариства економічні далеко не відповідають господарським потребам і інтересам нашого мужицтва; вони не сягають в глубину наших економічних і соціяльних а особливе аграрних відносин і для того поки-що товариства ті при теперішній своїй організації мають дуже мало що спільного з „економічним піддвигненєм нашого селянства і „маломіщанства“.

З сказаного виходить, що загал нашої інтелїгенції, і то так духовної як і світської, відчуває потребу публичної роботи на економічнім полю; відчуває також, що тота робота мусить мати на метї передовсїм добробит нашого мужицтва — та тілько наша інтелїгенція не вияснила єще собі, що іменно треба в тій справі робити і як треба робити — і то є найбільшою перешкодою до спішної агітації і організації на тім полю. В справах економічних в загалі а особливе в найважнїшій для нас з поміж тих справ, в справі аграрній, у нас за мало люди знають і за мало розуміють; тут бо не вистарчає анї хлопський розум анї поверховний буденний досьвід, а треба основного, серіозного і всестороннього вивченя предмету з теоретичного і практичного боку. А що наука найлекше іде на примірах, тож уважаємо нашим обовязком супротив суспільности подавати в нашій часописи такі статії, котріби познакомлювали нашу читаючу громаду з цікавійшими обявами ідейного руху і з важнїйшими здобутками практичної роботи на полю аграрної а особливо мужицької справи по инчим, більше розвиненим країнам.

На початок вибрали ми розмову про хлїборобські спілки, у Франції, т. зв. синдикати, і робимо се не без причини. Франція, се країна „великих революцій“ з-відки великі реформи суспільні могучими струями розливали ся по всьому сьвіту. Відтак — се класична країна дрібного хлїборобства, мужицької господарки і з того боку подібнійша до наших українсько-руських земель, як многі инчі цівілізовані краї. В кінци для нас, Русинів, що анї не маємо полїтичної самостійности анї полїтичного впливу на законодавство, найінтереснїйші бо найлекші до наслїдуваня і до переведеня є такі почини, що обходять ся без активної інгеренції держави, а дають осягнутися приватною ініціятивою поодиноких горожан.

Французькі синдикати (les syndicats professionels) — се заводові спілки, зложені з людей того самого заводу (фаху),

для студіованя і оборони спільних економічних інтересів. Ті синдикати є двоякі: міньскі або *промислові* і сїльскі або *хлїборобські* (*les syndicats agricoles*). Промислові синдикати є знов двоякі: робітницькі (і тих є найбільше) і синдикати майстрів та фабрикантів.

Так промислові як хлїборобські синдикати у Франції — се річ дуже не давна: їх початок не сягає дальше як 15 — 16 лїт назад.

До 1884 року не було у Франції майже ніяких заводових спілок, бо французькі закони в інтересї „вільної конкуренції", в інтересї економічного лїбералїзму строго заборонювали завязувати такі спілки.

Перелом зробив доперва закон о заводових синдикатах з 21. марта 1884 р., котрим скасовано дотичні постанови права карного і позволено завязувати заводові спілки без ніяких перешкод і без великих заходів.

Тим законом постановлено, що до завязаня синдикату не потрібно призволу власти, вимагає ся лише, щоб новозавязаний синдикат зложив в громадськім начальстві (в мерівстві) примірник свого статута і подав спис тих осіб, що стоять на чолї синдикату: зрештою ніяких більше формальностей притім нема.

Дальше постановлено тимже законом, що синдикати мають право набувати движимий маєток, з членьских вкладок творити капітали і орудувати ними; мають право заключати умови з третими особами і ставати перед судами; можуть без окремої концессії засновувати між своїми членами каси взаїмної помочи і забезпеченя на старість, устроювати і вести бюра інформаційні для попиту і подажі працї і видавати урядову, фахову опінїю у всїх справах, які входять в обсяг дотичного заводу.

Той сам закон позволив також, щоби поодинокі синдикати лучили ся між собою для своїх спільних інтересів економічних в т зв. *союзи синдикатів (unions)*; однак такі союзи синдикатів не можуть заключати умов анї ставати перед судами а тим самим не не можуть робити ніяких інтересів і тим власне ріжнять ся союзи від поодиноких синдикатів.

Зрештою рамки того закона дуже широкі, бо о тім, яка має бути організація синдикату, як має ся вибирати заряд і старшину синдикату, і якими інтерессами мають синдикати займати ся, о тім всїм закон не постановляє нїчого: се полишено до волї тим людям, що звязали ся в синдикат.

На підставі того закона, виданого так для міста як і для села, почали організувати ся французькі хлїбороби в заводові спілки — синдикати. Зразу не ішло то так легко, бо анї французькі мужики не є такі дуже просьвічені анї дідичі тамошнї не є такі дуже солїдні і дбалї о публичне добро — а зрештою французький мужик є майже так само недовірчивий консервативний і так само неохочий до спілок, до ассоціяції — як і наш руський мужик.

Та проте біда, яка постигла европейське хлїборобство в послїдних десятках лїт, навчила французьких мужиків розуму. Загранична конкуренция, котра дуже обнижувала цїну збіжа і инчих рільничих продуктів; визиск і гнет зі сторони економічно сильнійших фабрикантів і гандлярів-посередників, дороговизна робітника, котрий емігрував з села до міста за лїпшим заробком а в кінци великий зріст тягарів публичних, все те підкопало французьке рільництво і зневолило французьких хлїборобів стреміти до того, щоб зменчити кошта рільничої продукциї а збільшити її видатність. А що в по-одиноку трудно було се осягнути, — тож французькі хлїбороби швидко зрозуміли, яку вагу і силу має в тій справі ідея економічної ассоціяції.

І дійсно, почавши від р. 1884 росте число хлїборобських синдикатів у Франції і число їх членів з року на рік в дуже скорій прогрессії, а рівночасно росте також число синдикатських союзів.

Ось табличка, що показує, кілько було у Франції

з кінцем кождого року:	Хлїборобських синдикатів:	союзів:
1884	5	—
1885	39	—
1886	93	2
1887	214	7
1888	461	9
1889	557	8
1890	648	9
1891	750	9
1892	863	14
1893	952	16
1894	1.063	15
1895	1.188	17
1896	1.275	19
1897	1.371	20

А хлїборобів, зорганізованих в синдикатах, було

в роцї:	
1890	234.234
1893	353.883
1897	438.596

Повисші числа, вираховані на підставі урядових даних зібраних Франц. Міністерством торговлї, хоч далеко не повні, показують, що у Франції завязує ся що року пересїчно по сто нових синдикатів і що число хлїборобів звязаних в синдикати, зростає з року на рік пересїчно о 30.000 членів. Після тих урядових дат було отже в 1897 р. — у Франції 1371 хлїборобських синдикатів, котрі разом числили 438.596 членів; пересїчно отже випадало на оден синдикат менше більше по 320 членів. Однак, як сказано, ті оффіціяльні дати суть далеко не повні — а спеціялїсти і знатоки в справах синдикатських як граф Рокіні, Еміль Дюпо́р і инчі обчисляють, що в 1897 р. було в цїлій Франції більше як 1700 хлїборобських синдикатів і що в тих синдикатах було з'єднаних більше як 680.000 хлїборобів рільників, а се число по дочисленю родин і челяди звязаних синдикатами членів означає, що хлїборобські синдикати у Франції обійми ли вже більше як половину усеї сїльської людности.

Вже те одно, що хлїборобські синдикати в так короткім часї зросли до такого великого числа і приєднали таку величезну массу людности, вже те одно сьвідчить про їх велику хосенність і живучість. Та єще лїпше сьвідчить про се їх організація і їх дїяльність.

Основу хлїборобско — синдикатської організації становлять поодинокі синдикати. Тії суть що до численности своїх членів і що до теріторіяльного обсягу дуже ріжнородні. Переважають синдикати дрібні. комунальні, парафіяльні і кантональні, що обмежують свою дїяльність лише на одну комуну (громаду), на одну парафію або на оден кантон і числять по кількадесять або по пару сот членів. Але суть і більші синдикати, що обіймають по кілька громад або кантонів а не рідко простягають ся на цїлий департамент або і кілька департаментів і числять по кілька або і кільканайцять тисячів членів.

Такі більші департаментальні синдикати дїлять ся звичайно для успішнійшого переведеня своїх задач на кілька кільканайцять або і кількадесять секцій льокальних.

Таку саму ріжнородність бачимо також в клясовім і заводовім характері поодиноких синдикатів Є синдикати, що складають ся лиш з господарів — властителїв землї і фермерів (поссесорів політиків) як приміром хлїборобський синдикат департамента Аверон; є знов синдикати, що складають ся з самих лише робітників як приміром синдикати лїсових деревexamples дереворубів в Cher (Шер) або синдикати хлїборобських робітників в центральних департаментах Найбільше однак є таких синдикатів, що обіймають всї верстви сїльського населеня і мужиків і дїдичів; і властителїв і поссесорів; і господарів і робітників.

Звичайно кождий хлїборобський синдикат розширяє свою дїяльність на всї

галузь сільського господарства; стрічає ся однак не мало також таких синдикатів, що звертають свою діяльність лише на якусь поодиноку, спеціяльну галузь сільсько-господарської культури: так приміром в Провансиї позавязували ся синдикати продуцентів хмелю; у Франш-Комте сондикати для сирової продукції сира; в ріжних околицях окремі синдикати садівничі, лісові і т. д.

Більша часть всїх тих ріжнородних синдикатів лучить ся між собою в організації висшої категорії, в т. зв. *Союзи або унії синдикатів* (Unions), про котрі ми висше згадували. Ті союзи мають понайбільшій части характер областний, теріторіяльний, значить, з'єдиняють в собі синдикати положені в границях якогось департаменту (т. зв. *союзи департаментальні*) або в границях якоїсь цїлої провінції (т. зв. *союзи регіональні — unions regionales*; — однак суть також синдикатські союзи, з характером професіональним; тих послїдних союзів поки що є лише три, а іменно: союз синдикатів, продуцентів шовку, такий сам союз продуцентів вина і такийже союз садівників; всї ті професіональні союзи мають свій осїдок в Парижі, розширяють свою діяльність на цїлу Францію, але очевидно лише в обсягу своєї професії

На чолї тих всїх ріжнородних організацій стоїть *Центральний Союз хлїборобських синдикатів в Парижі.*

Так в головних чертах виглядає з верха величезна будова хлїборобської асоціяції у Франції.

А як же та будова виглядає в середині?

Яка програма і яка діяльність тих всїх ріжнородних синдикатів і союзів?

Програму діяльности сільських синдикатів найлекше можна пізнати з їх статутів; найліпше і найширше сформульована тая програма в статутї синдикату для департаменту Indre — а гласить вона так:

Метою (хлїборобського) синдикату є в загалї є вивчене і оборона економічних сільсько господарських (хлїборобських) інтересів а з окрема слїдуючі задачі:

1). Обговорювати і предкладати відповідні, для хлїборобів хосенні, реформи в аграрнім законодавстві і жадати від державної власти переведеня тих реформ, особливож домагати ся реформи дотично грунтових податків і данин, желізно-дорожних тариф, торговельних договорів, цлових оплат, мійських акциз і т. д.

2. Розширювати науку сільського господарства і инчі для селян потрібні відомости а то через публичні виклади, школи, роздаване брошур, устроюване біблїотек і т. д.

3. Розширяти і підпомагати всякі нові винайденя і уліпшеня з обсягу агрономії, особливож розтиряти ліпші способи управи ліпші навози, ліпші машини і знаряди, а то все длятого, щоби облекшити працю і щоби змeнчити кошта продукції а збільшити єї видатність.

4) Засновувати і удержувати в інтересі своїх членів хлїборобів слїдуючі економічні інституції:

а) товариства для уділюваня сільсько господарського кредиту (пожичкові каси);

б) каси взаїмної помочи, і взаїмного убезпеченя від нещасливих случаїв і задеспеченя на старість;

в) консерваційні спілки для гуртовної продукциї

г) товариства для спільної, гуртової продажи

б) інформаційно-торговельні бюра для закупна і продажи збіжа, паші худоби, хлїборобських машин, знарядів, навозів і т. д. *і для спроваджуваня робітників.*

5) Бути для своїх членів посередником при продажи збіжа і инчих хлїборобських продуктів а при закупнї штучних навозів насіня машин, знарядів і в загалї всього що для хлїборобської продукції є потрібне а то все в тій цїли, щоби члени синдикатів могли все як найкористнійше продавати і купувати.

6) Пильнувати і уважати, щоби продукта куповані і продавані членами були доброї якости.

7). Видавати свою опінію у всїх хлїборобських справах і установляти судів полюбовних і знатоків для полагодженя спорів між своїми членами.

Тепер пригляньмо ся, як хлїборобські синдикати виповнюють поставлені собі задачі. Діяльність свою розпочали хлїборобські синдикати від того, що старали ся взяти в свої руки посередництво при закупнах і продажах, роблених через своїх членів хлїборобів — і тая сторона синдикатської дїяльности розвинула ся найкрасше. Ходило іменно о тоє, щоби при тих закупнах і продажах усунути посередництво несовістних і хапчивих гандлярів і спекулянтів, котрі виманюють від хлїборобів їх продукта (збіже худобу, набіл, яйці, прядиво, овочі і т. д). за песї гроші а за те продають хлїборобам за дорогу цїну, під некорисними услівями і в лихім гатунку штучні навози, машини, знаряди, насіня і инчі товари потрібні для хлїбородської продукції — спекулянтів і гандлярів, що змонополізувавши в своїх руках обміну товарів між продуцентами і консументами визискують одних і других і тим способом збивають великі маєтки.

На сам перед взяли синдикати в свої руки доставу штучних навозів (кістяних мучок, фосфатів, ґуана, і т. д). для своїх членів хлїборобів — а відтак також доставу машин і знарядів потрібних в сільськім господарстві та насіня.

В тій справі приходять синдикати в поміч своїм членам ріжними способами. Звичайно робить ся так, що члени синдикатів потребуючі штучних навозів, машин, знарядів, насіня і т. д. — зголошують ся з тими своїми запотребованями до заряду синдикату, а той зібравши всї ті запотребованя до купи, замовляє і спроваджує товари для своїх членів і на їх рахунок прямо з фабрики і гуртом, в великих скількостях, а часом навіть дорогою публичних оферт, в наслїдок чого виєднує для своїх членів такі користи і вигоди, яких би вони не могли мати, єслиби купували кождий з окрема, по одиночку. Але буває і так, що синдикат прямо на свій рахунок закуповує всї ті товари в великій скількости і в найліпшій якости а по дешевій цїнї, а відтак відпродує тї товари своїм членам, як кому чого треба, і то без ніякого зиску, а тілько за дочисленєм невеличкої провізії в хосен синдикату.

Тим чином віддають синдикати хлїборобам трояку прислугу: перед всїм охоронють їх перед здирством ріжних агентів, гандлярів і спекулянтів, в наслїдок чого гроші, котріби мали піти до кишенї тих посередників, лишають ся при хлїборобах; дальше охоронюють хлїборобів перед ріжними обманьствами, яких допускають ся несовістні фабриканти або посередники на мужиках, при доставах штучних навозів, машин, знарядів, насіня і т. д., а в кінци, що також дуже важне, причиняють ся до піднесеня хлїборобської техніки, бо ті самі мужики, котрі перед тим в наслїдок властивого їм консерватизму, не хотїли нічого чути про штучні навози, машини і в загалї про ніякі уліпшеня поступової агрономії, або в наслїдок ріжних обманьств і здирств при закупнї тих товарів були до них зражені, тепер радо горнуть ся до тих інновацій.

Не менчу прислугу віддають синдикати хлїборобам тогди, коли їм ходить о те, щоби вигідно і користно продати збіже, худобу, сїно і инчі продукти хлїборобської працї. І тут знов беруть ся вони ріжних способів, щоби охоронити хлїборобів

перед визиском посередників, спекулянтів, а властиво, щоби тих посередників цілком усунути. В тій цїли удержують синдикати інформаційні бюра і агенції, котрі розвідують, де і хто платить добре за збіже, худобу, молоко, сир і инчі сельські продукта і тим способом напитують своїм членам-хліборобам на витвори їх праці добрих купців. Многі синдикати ідуть дальше і попросту переймають на себе доставу збіжа і инчих рільничих продуктів для війська, шпиталів, криміналів інтернатів, реставрацій і тим подібних великих заведень — і закуповують для тих достав дотичні продукта від своїх членів, при чім очевидно синдикат платить своїм членам таку ціну, яку сам успіє для себе виторгувати, а потручує лише невеличку провізію на конта синдикатської адміністрації Много синдикатів не могло подужати тій роботі, тож позакладали для тих інтересів окремі хліборобські спілки торговельні, зорганізовані на акціях, котрі провадять інтереса на велику скалю при помочи формальних складів і склепів; річний оборот грошевий тих спілок досягає в послїдних часах кольосальної суми двіста міліонів франків!

Посередничене в інтересі своїх членів при закупні матеріялів і знарядів хліборобської продукції і при продажи хліборобських продуктів і що за тим іде, прямий обмін товарів і грошей між продуцентом і консументом без інтервенції купця-спекулянта, котрий дешево купуючи, а дорого продаючи, визискує одного і другого — се як бачимо головний напрям діяльности хліборобських синдикатів а їх діяльність в тім напрямі розвинула ся як найкраще.

Однак хліборобські синдикати поставили собі другу, не менче важну, економічну задачу — а іменно вони стремять до того, щоби з'єдинити своїх членів в коопперативні спілки, (артелї) для спільного гуртового продукованя хїборобських продуктів, а хоч ся сторона їх діяльности не дала поки що таких величезних успіхів, як тамтота, та проте має перед собою велику будучність тим, що постепенно перемінює індівідуальну форму власности і продукції на колективну.

До тої коопративної діяльности взяли ся синдикати більше мимоволї, як сьвідомо, не так для ідеї, як скорше з практичних причин.

Привід до того дало посередництво синдикатів при спроваджуваню рільничих машин для своїх членів. Бо коли ходило о закупно дорогої машини, або такої, що потребує до обслуги богато людей — то більше число господарів взяло ся в спілку, складало ся на ціну купна, купували машину на спільну власність і відтак спільно з неї користали. Декуди знов синдикати купують такі машини на власний рахунок і випожичають їх своїм членам по черзї за дуже малими оплатами, котрими сплачують поволи ціну купна. Тепер дійшло до того, що синдикати закуповують для спільного ужитку своїх членів парові молотільні а навіть закладають парові млини; в такім синдикатськім паровім млинї мусить кождий член синдикату молоти своє збіже, але за те має той пожиток, що оплачує за меливо менче як в инчім млинї, а кромі того чистий зиск з такого млина розділює ся що річно між членів.

Де далї, вяжуть ся француські хліборобп в синдикати для спільного дренованя, осушуваня або наводнюваня своїх грунтів, для спільного нищеня фільоксери в своїх виноградниках і защіплюванє лїпших гатунків винної лози, для спільного перероблюваня молока на сир і масло і т. д. і т. д.

В загалї обяви тої коопратінної діяльности синдикатів суть дуже ріжнородні, але всї вони показують велику хосенність коопрації. А хосен той є троякий: технїчний, бо кооперація дрібним господарям дає можність користати з добродійств коштовних, великих машин і в загалі ріжних улїпшень, винаходів і способів поступової, раціональної агрономії; економічний, бо кооперація уможливляючи технїчний поступ значно обнижує кошта продукції, а ще значнїйше збільшає єі видатність; в кінци соціяльний, бо приучує мужиків індівідуалістів до колєктівної форми власности і праці і тим самим приготовляє терен будучности.

Коли до того додамо, що хліборобські синдикати устроюють і удержують для своїх членів каси пожичкові і щадничі, читальні, товариства взаїмних убезпечень членів на случай старости і від нещасливих случаїв, убеспеченя худоби на случай помору; бюра інформаційні, котрі вишукують робітників для господарів, а робітникам напитують роботу; сїльські шпиталї, експериментальні стації і розсадники і такі инчі річи, то зрозуміємо, як всесторонна і як пожиточна для хліборобського стану є дїяльність хліборобських синдикатів у Франції і не буде вас зовсїм дивувати, чому синдикатська організація по француських селах так сильно і так швидко зростає.

АРНОЛЬД БЕКЛІН.

Нема для артистів принаднїйших сюжетів, як мотива з грецької мітольоґії. Бо і щож може бути гарнїйшим, як не образок Ἀφροδίτη ἀναδυομένη — при сходї сонця в цїлій нагій красї жіночого тїла з морських филь виринаюча богиня любови — а для різьби над бога сьвітла, молодця Апольльона! Що може більше манити артиста романтика, як німфи, фавни, ореади, кентаври, взагалі цїлий мітольоґічний сьвіт старинних Греків; сеж означає прояви сил природи і з'ображає вплив їх на чоловіка, а форму, фабулу видумав Грек артист, у котрого сьвіт називає ся κόσμος краса; не диво проте що грецька мітольоґія була через довший час для артистів тим, чим для християнина сьвяте письмо. Християньство навіть не потрафило виперти єї зі штуки, грецькі боги все тронували в малярстві побіч св. Тройці, а як на іронію найбільше тогди, коли великим меценатом штуки був папа Лев X.

Однак і їх пановане слабшало з ходом часу: зі сьвятинь виперли героїв грецької мітольоґії християнський Бог і Сьвяті, на виставах і по галеріях образів почали они уступати місце королям, умундурованим військам, модно прибраним дамам а в кінци навіть уличній товпі. Оних самі уже в 18. віцї являють ся на образах бездушними, ніякий артист не потрафив їх оживити, бо забракло в малярстві сильнїйших індівідуальностей. Крілкійше над богів фатум воскресило їх з кінцем нашого віку і то в часї реалїзму і декадентизму а вибрало до того не Грека, не Італїйньця навіть, а Німця — Швайцара, Арнольда Беклїна. Се маляр адмірований цїлим інтелїґентним сьвітом, тож приглянься ся єго творчости.

Єго генїй відвернув ся від переданих форм грецького розуміня сьвіта а почав вглядати в природу власними очима, відчувати єї власним чутєм і шукати в ній грецького духа; єго могучий талант сотворив проте сьвіт зовсїм не похожий на наш, до нинї не знаний, сьвіт свій власний, беклінівський, а однак так зрозумілий для кождого інтелїґентного чоловіка і так близький грецькому. Якби Апельлєс жив нинї, не малював-би він рідної мітольоґії інакше як Беклїн.

Єго жива фантаяія сплодила сотки творів розкинених нинї по усіх більших галеріях образів Европи, котрих навіть части не буду вичисляти — бо й щож кому з того прийде, як пізнає ся з новою назвою — спробую лиш два три описати

Ось найбільше знаний: Vita somnium breve: „Жите — сон короткий."

На квітчастій луці над ручаєм сидить пара дітий, рвуть цьвіти, кидають їх на воду і приглядають ся, як они плинуть. Бавлять ся щасливі Над ними по лївій виїзджає далеко в сьвіт середньовічний лицар, сильний, молодий, пан сьвіта — чекає єго певно поводженє, щастє. По правім боцї жінка, як цьвіт льотос, рожа, лілія — всім тим она є, лиш в иньшій органїзациї; в поставі і на лици пробиває ся вираз, якого нїхто не в силї описати а мож лиш виграти меляхолїйними мельодіями Шопена. Ся постать — то архитвір беклїнового пензля. Нїгде не бачив я лїпше висказаної любови — туги, нї в погляді, нї в руху тїла як тут! Стоїть обернена плечима з підвесеною і легко зверненою в бік головою, а з добрих молодих плечей хитон до долу

Тихенько зсунув ся
І нїколи такої божої краси
Нїхто не узрить...

На горбку на тлї неба виднїє постать відпочиваючого старця. Якийсь худий страшний демон валить єго сукатим костурем в шию — то смерть. В середині з дверей фантастичного порталю, на котрім артист помістив напись: Vita somnium breve, вихиляє голову сфінкс. З єго рота журчить вода — то житє — загадка. На земли стелить ся зелень, в повітрю чути тепло, а всюди роскіш, поезія і житє, навіяне меляхолією. Старець умирає, але лишає два щасливі поколїня.

Високі гори, широкий простір великий масовий рух роблять все на чоловіка сильне враженє і будять рефлексії, відповідні до настрою, в якім находить ся оглядаючий ті прояви природи. Ті рефлексії формують ся мимоволї в невисказані голосно слова, гадки, оповіданя, а чоловік з живійшою фантазією творить в уяві образи на пів реальні, які він в природі оглядав, на пів фантастичні, які єму насуває бажанє. Все те ледви на пів сьвідомо ворушить ся, мріє, — у артиста-ж як Беклїн складає образ о здецидованій фізіогномії. Беклїн оглядав море і те вітхнуло єго до намальованя архитвору „Im Spiel der Wellen“ – гра филь. Але море було заворушене, гуло, филя гонила за филею, одна лучила ся з одною, або розривали ся і гонили дальше. Як тую погоню представив Беклїн!

Грубий, брунатний центавр загнав ся до моря в погони за переїдою і от — от мав ю зловити, коли хитра, приманчива пірнула в воду а напастникови показала ноги. І зворушений і здивований задержав ся в бігу — остовпів, простерши руки на перед себе, непевний, що робити дальше. На переді пливуть обнявши ся рамєнами старець-трітон, увінчаний водними лїліями і переіда на пів жінка, на пів риба, чудова, молода, з вінком коралїв на голові. Він, усьміхнений, приглядає ся єї красї — она невдоволена глядить навкруги, чи не йде хто єї на рагунок Єї трівога змінить ся в крик, як зобачить другого трітона, що гонить за ними а виставив лиш голову увінчану гребенастими плетвами. Море бачимо на образї як невеликий простір, але яке оно глубоке, як мінить ся, — якийсь страх пронимає вглядати ся в єго шафірові филї

Сей образ має всї прикмети беклїнівського пензля, є в нім сила і глубокість як і клясичне зрозуміне сюжету.

Клясичним представленєм житя переняв ся він в Римі, де довший час жив, силу же і меляхолію виніс він з вітчини, зі Швайцарії.

Арнольд Беклїн уродив ся в Базилеї 1827 р. В 20 роцї житя зачав він перші малярські студія в Диссельдорфі, з відки по дволїтнім побутї перенїс ся до Брукселї; невдоволений однак тими академіями, поїхав до Парижа, де був сьвідком геройських борб 1848 року, котрі-то події лишили в єго души сильне враженє. Зденервований до крайности надміром працї і втомлений безнастанною борбою за кусник хлїба, вернув він на короткий час до Базилеї а відтам виїхав до Риму. Помимо дуже скромного матеріяльного поводженя оженив ся тут з Римлянкою, котра не дала єму посагу, але внесла до єго хати незвичайну свою красу і щастє. Образ, котрий повстав в той час, именно портрет власний і портрет жінки в вандрівцї по квітчастій луцї, се перечуте спільного щастя і дороги, висгеленої лявраши, котрою Беклїн до тепер іде. З Риму приїхав до Монахіюм і тут зустрів він чоловіка богатого, котрий пізнав ся на єго таланї і засмакував в єго образах, — був се граф Шак Протегований тим меценатом штуки, що закупив до своєї галерії образів кільканайцять творів Беклїна, зміг єго талант розвинути ся до тої висоти, як єго тепер бачимо.

Беклїн є фантастом романтиком в найгарнїйшім найсильнїйшім значіню тих слів. В відтворюваню природи не має він наклону до сильних хвилевих сьвітляних ефектів отже і не ма в нім анї сьлїду імпрессіонїзму як і замилуваня до потворности, до чого часто доходять пяні фантазією декаденти-символїсти. У него панує найгарнїйша гармонія між елєментами з дійсноти і творами фантазії, та рівновага між енергічним та рубашним Нїмцем а вразливим на красу природи артистом Греком

На барви природи має він незвичайно вироблене око, уживає проте при мальованю як найяркійших тонів, котрі він потрафив, як нїхто иньший згармонізувати в лагідний настрій. Найбільшим виразом такого настрою є єго образ, мальований в кількох варіянтах: Остров смерти die Todteninsel.

Десь там на відлюднім морю істнує скалистий остров, порослий темними кипариссами, а якийсь таємний гробар викував в камени сходи і оселї для померших. До того цминтара допливає човен кермований Хароном, а на нїм домовина і в білий хітон отягнений жрець, похилений в сторону брами острова. Лише той човен тихо пересуває ся сюди, позатим тут нічний супокій; сюди не перелетить птиця, вітер не розколише дерева нї не розбурхає моря, тут вечерами не заграють комарі; тут лиш сонце сьвітить, від часу до часу місяць загляне з поза гиль кипариссів або спаде вечірна мрака. Про людей, про борбу житя забуває ся тут на віки.....

Щó земний шлях, щó земни бій,
Ненависть і любов?
Тут ніч, тиша і супокій
Без снів і без окон,
Тут болю анї втїх нема
Морозу ні весни,
Тут забутє, спокій і тьма!
Засни! засни! засни!

За хвилю внесуть до скалистої оселї утомленого житєм героя з беклїнівських образів, героя, що лиш жив і любив, не має гріха анї заслуги, чекає єго для того лиш супокій — вічний сон. — „Остров смерти“ то не дїло малярства, — то висока поезія висказана пензлем великого артиста Дерева, скала, море, то якби строфи елєгії, а вглубляючи ся в ню хоче ся схилити голову, як той жрець і молити ся до сьвятої нірвани.

Може бути, що ми нинї переціняємо талант модерніста Беклїна, може незадовго будуть люде холоднїйше оглядати єго образи, але все він буде стояв в ряді тих артистів, що їх фантазії не вязали пута викалькульованої естетики і котрих плодовита сила посунула штуку на перед.

Іван Труш.

Полтїичний огляд.

Дві важні і характерні появи суспільні принесла Східній Галичині сегорічна весна: одну прояву на вершинах суспільности, другу на сподї.

З одної сторони на вершинах пересуває ся перед нашими очима довжезний і не скінчений еще ряд дефравдацій, крадежей публичного гроша, рунїв, мальверсацій, банкротств, обманьств, скандалїчних процесів, самовбійств і тим подібних сумних а поганих подій, що вяжуть ся одна з одною мов огнива довжезного ланцуха, а героями тих подій суть ріжні patres patriae, одиниці тої категорії, що стоять при кермі публичних справ, що трясуть краєм, що помимо тих всїх плюгавств все еще уважають себе вицьвітом суспільности і мають претенсію до того, щоб уважати їх елєментом піддержуючим державу і порядок суспільний.

З другої сторони, на сподї, бачимо масову

еміграцію бідних руських мужиків, що під напором кривди і нужди покидають прадідну землю, зрошену потом і кьовю батьків і дідів, та втікають далеко за Океани.

Отже обі тоті новви, які принесла нам весна, не суть зовсім случайні, противно випливають вони з одної хронічної хороби галицької суспільности і становлять лише дві сторони одного і того самого медалю, тої суспільної хороби, що нищить та руйнує не лише заражений нею органам але і самих паразитів. Доволі буде сказати, що в інших „Дзельніцах Польські“ — в Познанщині та Конгресовці — таких сумних пров не ма а суть вони лиш у нас, де верховодяча кліка, накинувшись на чужий для неї народ, впичаілась до всякої самоволї і безпощадного визиску і впровадила сістему, котра саму тоту кліку до тла здеморалізувала

Названа кліка задумала тепер закладати ріжні гакатистичні банки для кольонізації українсько-руської землї мазурами і покликує навіть інші „дзельници“ польські, щоб дали їй в тій цїли грошеву поміч. Що з того патріотичного поклику вийде — не знаємо, але сумнїваємо ся, чи інші „дзельници“ схочуть помочи кліцї, котра бажалаб в той спосіб „підреперувати ся“ і під покривкою патріотизму знайти новий терен для своїх фінансових „операцій“. Нам на всякий случай не ма що бояти ся всїх тих патріотичних заходів банкрутуючої кліки, бо хиба не знайде вже стриму тото, що станула раз посувати ся у діл по нахиленій площинї.

В Австрії від двох літ нема вже нічого більше ик ситуація“, бо державне житє сховало ся за парапан параграфу 14 а по за тим суть лише вічні конференції наради (при щільно замкнених дверах), енунціації та політичні програми. Сему і не ма що дивувати ся, бо наша держава переживає тепер критичну хвилю, в котрій важать ся ріжні супротивні інтереси та змагання. Як видко з недавно оголошеної програми німецької опозиції, Німці бажають конче прийти назад до керми, щоби державу перестроїти на свій лад для забезпеченя собі раз на все так названого стану національного посїданя, — і як в 1867 році здобули перевагу в Австрії відтявши Угорщину і купивши собі опісля Поляків фактичною автономією Галичини, так і тепер, коли на австрійськім теренї змінив ся на їх некористь стосунок національних сил, вони радібь звужити собі терен і відокремивши цїлком Галичину, забезпечити собі в рештї країв домінуюче становиско. А эсли Німці ставлять такі жаеана, то з другогож боку і Чехи мають подібну програму, домагаючи ся відокремленя країв ческої корони від решти провінцій австрійських. Як з того бачимо, змагання одних і других йдуть зарівно до федералізації Австрії — отже против інтересів держави — і тим власне поясняє ся, чому маємо від двох літ лише „ситуацію“ т. є. невияснена політичне положене. Адже в тій тихій закулїсовій боротьбі важать ся ріжнородні супротивні вплыви а в гру тих супротивних змагань входить побіч Німців і Чехів також сама держава, що старає ся всїми способами задержати свою одноцїльність і силу.

Якиий буде вихід з „ситуації“ і остаточний результат сеї тихої боротьби, годі нови що предвидїти. Прийшовши до керми гр. Тун уложив собі програму: залагодити безпарляментарно австро-угорску угоду, а опісля відібравши через те борючим ся партіям найсильнійши, атут ждати при помочи закритого абсолютизму так довго поки страсти не уложать ся, а борючі ся сторони не забажають самі компромісу не нарушуючого інтересів держави. Як доносять дневники перший зі своїх замислів гр. Тун вже осягнув, чи однак осягне він також і другу свою цїль, всїм треба дуже сумнївати ся. Покликуване ся в тій мірі на гр. Тафого і на утерту фразу, що Австрія при о сїй ріжнородности є краєм компромісів, не має великої рації, бо антагонізми національні і потреби поодиноких народів від часу, як гр. Тафе уступив, значно змінили ся, а компромісами дають ся гоїти лише дрібні спори, але не спори прінціпіяльного значіня.

Для нашої держави є в дійсности лише один вихід: поділ єї на національні території при задержаню компетенції теперішного парляменту і центральної екзекутиви, а з рівночасним заведенем загального голосованя до всїх тїл репрезентаційних. Нема однак надії, щоби при теперішних відносинах сей перестрій державний наступив, бо в Австрії верховодить все еще камаріля, котрій здає ся, що політику державну вести можуть лише високі аристократи.

На Фінляндію находять дуже прикрі часи. Як звісно, країна тота дістала са під правлїнє Росії з початком XIX століття, а єї забір доконав ся після трактату в Тильжі (1807 р.), коли то станула між Наполеоном а Россією de facto умова на поділ сьвіта: для Росії схід, для Франції захід Европи. В наслїдок названого трактату, а за згодою Наполеона, війшло российське віиско на територію Фінляндії; колиж опісля добрі відносини між царем Александром а Наполеоном зірвали ся, спровадила Росія до Або Bernadotte'a (вибраного Шведами на наслїдника престола) та, приобіцявши Єму Норвегію, одержала в замін край Фінляндський умовою з року 1814. Прилучивши в той спосіб Фінляндію до своєї держави, Россія полишиха їй єї порядки, а Фінляндія від того часу аж доси удержала ся зі своєю конституцією в повній автомії, злучена з рештою держави унією персональною.

Отже тепер грозить автономії Фінляндії і її конституції поважне небеспеченьство, бо цар Николай видав „указ“, котрим зніс осібну Фінляндську армію і прилучив єї до армії загально-російської, а заразом зніс постанову, силою котрої в армії фінляндській міг служити лише Фін, через що Фінляндія мала своє окреме, національне війско. Правда, відносних проектів законодатних, внесених до сойму Фінляндського генеральним губернатором, сойм той не ухвалив, але Фінляндці, відкинувши Російські проєкти, яко нелегальні і суперечні фінляндській конституції, наразили собі еще більше царя, так що тепер є майже певним, що сойм буде розвязаний, а проєкта що до аденаціоналізованя армії зістануть введені насильно.

Як бачимо, Россія пильнуючи знищити автономію фінляндії, починає від єї армії т. є. від того, що надавало фактичну силу конституції фінляндській і єї забезпечувало: — при чім годї не нагадати собі України, бо і нашу автономію почала Россія нищити в той спосіб, що після переяславського трактату, користаючи з его неясности, стала вводити в Україну російських генералів і установляти над козацькими полками своїх наставників

Нам справдї жаль Фінляндії, що доси, користаючи зі своєї автономії, так гарно розбивала ся а тепер, здає ся, упаде під ударами російського деспотизму. Эслиб однак так стало ся, то не сумнїваємо ся, що з фінів, побиваних російською нагайкою, повстануть для нас а власне для російської України сильні а пожадані союзники.

Дрібні нотатки і замітки.

Наші польонофіли, що підписали свого часу польську адресу соймову, не перестають піддурювати опінію публичної і удавати з себе представителів Русинів. Власне недавно відбули ся збори правительственних послів руських на зазив пос. Барвінського а на тогож внесене і за его ініціативою запала постанова, що руські посли парляментарні мають домагати ся в комітеті екзекутивнім правиці урегульована справи язикової і переведеня діскусії над програмою німецької опозиції. Тота постанова правительственників є сьвідомим піддурюванєм нашого загалу, бож кождий знає, що нашим правительственникам не вільно домагати ся урегульованя справи язикової в Галичинї безпосередно від центрального правительства та парляменту, без дозволу польського „Koła“ і що вони лише з тим застереженем дістали мандати, що о язикових постулятах Русинів яко о „einer galizischen Hausfrage“ рішати має в першій і послїдній інстанції сойм польський і єгож „делєгація“ — польське „Koło“. О тім знають дуже добре наші правительственники а п. Барвінський сейчас сховав свій хвіст під себе, як тілько менери польського „Koła“ посли Білїнський на засїданю екзекутивного комітету правиці заявили ся против уложеня програми язикових постулятів поодиноких народів славянських. Справдї крайна пора, щоб наші правительственники уступили вже раз з арени публичної, на котру їх видвигнули старости та жандарми і зрозуміли, що людям, котрі підписали польську адресу соймову, не вільно в загалї **іменем якихнебудь Русинів** забирати голос в справах руських.

Москвофільська безличність. Таку рубрику отвираємо на стале для наших москвофільських ренегатів а починаємо єї сьлідуючою виниcкою з чру 121 „Галичанина“ „Австрійская Русь“ (!) — пише москвофільський орган — принимаєтъ по силамъ участіе въ чествованіи Пушкина за его заслуги на поприщи родной словесности, выславши своихъ представителѣвъ (!!) въ Петроградъ, занимаясь устроеніемъ пушкинского торжества во Львовѣ и принявши дѣятельное участіе въ такомъ же торжествѣ въ Вѣдни. Тымъ образомъ австрійская Русь хочетъ передъ міромъ (читай: „благотворительнымъ комитетомъ“) засвѣдѣтельствовати о духовной (?) общности между нею а остальною Русью“.

Русько-українська радикальна партія розбила ся на послїднім зборі єво о ширшого заряду і мужів довірія на дві половині, бо соціяльно-демократичні члени тої партії осьвідчили, що вступають у одну спільну організацію австрійської партії соціяльно-демократичної. Як довідуємоси з послїдного числа „Громацького Голосу“ провід над оставшими ся в радикальній партії обняв п. Павлик.

Виділ товариства будови руського народного театру під проводом професора Іларіона Огоновського робить старання узискати від ради міста Львова пляц на будову будинку театрального. В цїли придбаня фондів заложив ся з рамени Виділу комітет драматичних вистав і концертів, котрий робить приготовленя до виставленя драми Івана Франка „Майстра Черняка“. Головою того комітету є Евген Озаркевич.

Товариство будови руського народного театру перемінить по затвердженю розширеного статута свою назву на „Товариство драматичне ім. Котляревського“ і получить всї агенди дотикаючи справ штуки драматичної, злучивши ся з комітетом драматичним котрий мав утворити ся при товаристві „Бесїда“.

В Чернівцях накладом Товариства „Руської Бесїди“ вийшов збірник новель звістного писателя ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА під назвою „СИНА КНИЖЕЧКА“. Образки з житя наших мужиків суть тут, як в загалї в всїх творах Стефаника відтворені з незвичайною вірністю і великим артизмом. Основнїйше поговоримо про се в слїдуючім числї.

Одвічальний редактор: Др. Володимир Охримович. З народової друкарнї Ст. Манєцкого і [illegible] у [illegible]

ЗАПРОСИНИ ДО ПЕРЕДПЛАТИ.

Приступаючи до видавання отсеї часописи, просимо всіх тих, що признають потребу такого видавництва, щоби зволили поспішити з присланєм передплати і приєднувати нам дальших передплатників, а тим самим уможливили нам дальше видавництво.

Передплата на „Будучність" виносить до кінця 1899 р. 3 зл. ав. (6 корон).

Поодинчий нумер коштує 35 кр. (70 гел).

Посилки грошеві і кореспонденції призначені для „Будучности" просимо слати під адресою:

Др. ВОЛОДИМИР ОХРИМОВИЧ, кандидат адвокатский, у Львові, улиця Длугоша (Długosza) ч. 27. II. поверх.

Видавці.

ЗАПРОСИНИ ДО ПЕРЕДПЛАТИ.

Приступаючи до видаваня отсеі часописи, просимо всіх тих, що признають потребу такого видавництва, щоби зволили поспішити з присланєм передплати і приєднувати нам дальших передплатників, а тим самим уможливили нам дальше видавництво.

Передплата на „Будучність" виносить до кінця 1899 р. 3 злр. ав. (6 корон).

Поєдинчий нумер коштує 35 кр. (70 гел).

Посилки грошеві і кореспонденції призначені для „Будучности" просимо слати під адресою:

Др. ВОЛОДИМИР ОХРИМОВИЧ, кандидат адвокацкий, у Львові, улиця Длугоша (Długosza) ч. 21, II. поверх.

Видавці.